



ЄВРОПЕЙСЬКА КОМІСІЯ

ВИСОКИЙ ПРЕДСТАВНИК
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
ІЗ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ
ТА ПОЛІТИКИ БЕЗПЕКИ

Брюссель, XXX
SWD(2012) 124

ДОКУМЕНТ СПІЛЬНОЇ РОБОЧОЇ ГРУПИ

Реалізація Європейської політики сусідства в Україні
Прогрес у 2011 році та рекомендації щодо впровадження

на додаток до

**СПІЛЬНОГО ПОВІДОМЛЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПАРЛАМЕНТУ,
ЄВРОПЕЙСЬКІЙ РАДІ, КОМІТЕТУ З ЕКОНОМІЧНИХ І СОЦІАЛЬНИХ
ПИТАНЬ І КОМІТЕТТУ РЕГІОНІВ**

Досягнення нової Європейської політики сусідства

{JOIN(2012) 14}
{SWD(2012) 110}
{SWD(2012) 111}
{SWD(2012) 112}
{SWD(2012) 113}
{SWD(2012) 114}
{SWD(2012) 115}
{SWD(2012) 116}
{SWD(2012) 117}
{SWD(2012) 118}
{SWD(2012) 119}
{SWD(2012) 120}
{SWD(2012) 121}
{SWD(2012) 122}
{SWD(2012) 123}

1. ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

У цьому документі міститься звіт щодо прогресу, досягнутого у впровадженні Порядку денного Асоціації ЄС-Україна у період з 1 січня по 31 грудня 2011 року. Події, які відбулися поза цими часовими рамами, також бралися до уваги у тих випадках, коли це було доречно. Цей звіт не передбачає надання загального огляду політично-економічної ситуації в Україні. Для інформації щодо регіональних і багатосторонніх галузевих процесів дивіться Звіт щодо впровадження Східного партнерства.

У 2011 році Україна зробила позитивні кроки для забезпечення довгострокових майбутніх відносин з ЄС, активно працюючи над завершенням переговорів щодо Угоди про асоціацію. Ця Угода встановлює комплексний порядок денний для політичної асоціації та економічної інтеграції на основі спільних європейських цінностей, більшого доступу до ринку, наближення до законодавства ЄС та загальної модернізації інституцій України. Угода також включає поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (ПВЗВТ) і передбачає політичну співпрацю та співробітництво у сфері безпеки, фінансову співпрацю та комплексну програму наближення до законодавства ЄС у всіх галузях. Переговори щодо змісту Угоди були завершені у грудні, після чого її текст було парафровано 30 березня 2012 року.

У сфері демократії та прав людини відбулося подальше погіршення. Кілька провідних опозиційних діячів, включаючи колишнього Прем'єр-міністра України Юлію Тимошенко, підпали під вибіркоче правосуддя, що характеризувалося непрозорими судовими процесами. Ця практика стала об'єктом значної критики як в Україні, так і за кордоном. Дії України, зокрема у відношенні поваги до спільних цінностей і верховенства права, матимуть вирішальну важливість для швидкості її політичної асоціації та економічної інтеграції з ЄС, серед іншого також і у відношенні укладення Угоди про асоціацію та її подальшого впровадження. Це також надасть додаткового поштовху політичному діалогу, у якому сьогодні домінує обговорення уповільнених реформ і верховенства права. Прийняття нового Закону України «Про громадські об'єднання» у березні 2012 року стало важливим кроком, що сигналізує можливу зміну в нинішній тенденції.

Незважаючи на прийняття нового законодавства, сприйняття корупції залишається на високому рівні, й Україна утримує низьку позицію у відповідних міжнародних рейтингах. Відбулося подальше погіршення умов ведення бізнесу та здійснення інвестицій.

У листопаді 2011 року було прийнято новий Закон України «Про вибори народних депутатів України» переважною більшістю представників різних політичних партій, хоча у цьому законі не враховано усіх рекомендацій Венеціанської комісії¹.

У другій половині року Україна розпочала перегляд Кримінально-процесуального кодексу, який було прийнято ще на початку 1960-х років (Кримінально-процесуальний кодекс був пізніше схвалений парламентом у квітні 2012 року). Цей перегляд було здійснено у тісних консультаціях з експертами Ради Європи, і він може бути прикладом для впровадження інших реформ, таких, як перегляд Кримінального кодексу.

У 2011 році продовжилось економічне відновлення України з потужним економічним ростом і переважно контрольованою інфляцією. Однак значні ризики залишаються для фіскального та платіжного балансу. Крім того, програма Міжнародного валютного фонду

¹ Після звітнього періоду у квітні 2012 року Конституційний суд України виніс рішення, яким визнав деякі положення нового закону про вибори народних депутатів неконституційними.

(МВФ) залишається призупиненою, що впливає на можливість доступу до міжнародних ринків капіталів. Україна поновила переговори з МВФ у лютому 2011 року.

Прогрес України у впровадженні важливих структурних реформ і реалізації пріоритетів Порядку денного асоціації залишився нижче очікувань. Законодавство про державні закупівлі було більше наближено до міжнародних стандартів, однак реформи у сфері управління державними фінансами не були здійснені належним чином. Це негативно вплинуло на забезпечення фінансової допомоги ЄС, включаючи надання бюджетної підтримки².

Україна здійснила прогрес у впровадженні першої фази Плану дій з лібералізації візового режиму.

1 лютого 2011 року Україна приєдналася до Угоди про енергетичне співтовариство, взявши на себе зобов'язання здійснити кілька значних структурних реформ у процесі виконання Угоди, включаючи у газовій галузі, зокрема у відношенні доступу третіх сторін і розділення сфер видобутку, розподілу та транспортування газу. Виконання цих зобов'язань потребує подальших зусиль з української сторони.

Підвищення цін на імпортований природній газ негативно вплинуло на фінансову ситуацію в Україні: забезпечення нової домовленості з Росією залишається головним пріоритетом для української влади. Це має бути поєднано з довгостроковою енергетичною реформою, яка повинна включати реструктуризацію державного нафтогазового монополіста НАК «Нафтогаз України», підвищення рівня енергоефективності та використання відновлюваних джерел енергії. ЄС продовжить пропонувати Україні та Росії участь у тристоронніх обговореннях транзиту природного газу.

На успішній конференції зі збору коштів у квітні 2011 року було отримано 350 млн. євро на впровадження проектів із завершення будівництва постійного укриття та інших відповідних об'єктів на майданчику Чорнобильської АЕС.

Україна продовжила співпрацю з ЄС у відношенні регіональних і міжнародних питань. На регіональному рівні угода України з Республікою Молдова щодо демаркації кордону на ділянці автомобільної дороги "Одеса-Рені" у районі населеного пункту Паланка дала поштовх двостороннім відносинам. Співпраця з ЄС щодо усіх питань, які стосуються Придністров'я, була конструктивною.

На основі цього річного звіту та з огляду на продовження виконання Порядку денного асоціації у 2012 році Україна заохочується:

- Забезпечити здійснення конституційної реформи із залученням усіх зацікавлених сторін прозоро та у тісній співпраці з Радою Європи і Венеціанською комісією;
- Здійснювати ефективно впровадження пріоритетів Порядку денного асоціації у відношенні поваги до верховенства права та демократичних цінностей;
- Привести законодавство щодо свободи зборів та свободи засобів масової інформації у відповідність до європейських стандартів;

² Після звітного періоду у квітні 2012 року Україна відновила структурний підрозділ у складі Секретаріату Кабінету Міністрів України, завданням якого є моніторинг впровадження порядку денного європейської інтеграції. Було також зроблено перші кроки для впровадження стратегії управління державними фінансами.

- Вирішити питання політично вмотивованого вибіркового правосуддя та у більш широкому відношенні зробити кроки для забезпечення незалежності судової влади; здійснити реформу усіх етапів судового процесу: обвинувачення, судового розгляду, винесення судового рішення, взяття під варту та апеляції.
- Продовжувати розвивати співпрацю з Радою Європи (включаючи з таких питань як вибори, перегляд законодавства щодо прокуратури та адвокатури, роль Вищої ради юстиції, Кримінальний кодекс і зокрема його статті 364 і 365, внесення змін до законів про судоустрій і статус суддів відповідно до рекомендацій Венеціанської комісії, ефективне виконання закону про безплатну правову допомогу та створення Національного превентивного механізму запобігання неналежному поведженню та катуванням), спираючись на досвід підготовки нового Кримінально-процесуального кодексу; прозоро вирішити питання використання рекомендацій та порад, отриманих під час консультацій;
- Вжити ефективних заходів для вирішення питання конфлікту інтересів і корупції, а також конкретних перешкод, які стоять на заваді бізнесу та інвестиціям; вирішити питання торгових і пов'язаних з торгівлею реформ, визначених Порядком денним асоціації, з метою сприяння впровадженню майбутньої ПВЗВТ;
- Вчасно вирішувати питання, що піднімаються у сфері юстиції та внутрішніх справ, зокрема щодо боротьби з торгівлею людьми з точки зору гендерних питань і прав людини;
- Здійснити підготовку та провести вибори до Верховної Ради України у 2012 році у відповідності до стандартів Організації з безпеки та співробітництва у Європі - Бюро демократичних інституцій та прав людини, включаючи повну співпрацю з моніторинговими місіями;
- Розробити макроекономічні рамки, які дозволять відновити підтримку МВФ і вирішити, серед іншого, питання фіскальної стійкості в енергетичному секторі;
- Вирішити питання прозорості та підзвітності у сфері управління державними фінансами, використовуючи технічну допомогу ЄС у цій сфері. Це є умовою для продовження надання бюджетної підтримки та макрофінансової допомоги ЄС. Сталі покращення у сфері управління державними фінансами є також важливими для продовження бюджетної підтримки ЄС;
- Привести закон про державну службу від листопада 2011 року у відповідність до норм ЄС, що дозволить просунутись у виконанні програми ЄС із секторальної бюджетної підтримки у розмірі 70 млн. євро;
- Дотримуватися зобов'язань, взятих у рамках Угоди про енергетичне співтовариство (згідно з Угодою про асоціацію та Порядком денним асоціації) та впроваджувати реформи відповідно до зобов'язань, узятих після приєднання до Угоди;
- Здійснювати кращу координацію допомоги ЄС та оптимізувати її ефективність через сприяння реєстрації проектів та експертів, а також кращу інтеграцію експертів у їхнє відповідне робоче середовище.

2. ПОЛІТИЧНИЙ ДІАЛОГ І РЕФОРМА

До поглибленої та сталої демократії

Виборче законодавство України було переглянуто з урахуванням рекомендацій Венеціанської комісії Ради Європи та ОБСЄ/БДПЛ. Однак у новому Законі України «Про вибори народних депутатів України» не враховано тих рекомендацій Венеціанської комісії, які стосуються запровадження змішаної виборчої системи (мажоритарно-пропорційної), підвищення виборчого бар'єру для політичних партій щодо участі у розподілі мандатів, здобутих у загальнонаціональному виборчому окрузі з 3% до 5%, заборони участі виборчих блоків і запропонованих виборчих обмежень для засуджених громадян. Рішення парламентської більшості, представленої 81% народних депутатів, знехтувати цими питаннями та прийняти закон критикувалося деякими представниками громадянського суспільства. Так само представники громадянського суспільства скаржилися на те, що початковому етапу роботи над новим виборчим законодавством не вистачало прозорості та залучення усіх зацікавлених сторін³.

Покращене законодавство у сфері **свободи об'єднань** сприятиме подальшому розвитку активного громадянського суспільства в Україні. Для цього у травні 2011 року пройшов перше читання у парламенті новий законопроект про громадські об'єднання, розроблений у тісній співпраці з групами громадянського суспільства. Після звітнього періоду у березні 2012 року Верховна Рада України прийняла новий закон у цілому, що було позитивно сприйнято представниками громадянського суспільства.

Влада проявляє все більшу ворожість до публічних виявів незадоволення та у деяких випадках намагалася обмежити **свободу зібрань**. Кількість судових рішень, які забороняють зібрання, збільшилася у порівнянні з попередніми роками. Потрібні подальші зусилля для заохочення судів враховувати практику Європейського суду з прав людини, замість того, щоб використовувати правові акти радянської доби для обґрунтування своїх рішень. Правоохоронні органи використовують різноманітні засоби для стримування демонстрацій, особливо якщо такі проводяться проти нинішнього уряду. У листопаді 2011 року, під час розгону владою наметового містечка на виконання рішення суду, яким було заборонено демонстрацію у Донецьку, помер 70-річний протестувальник. Справа розслідується державним обвинувачем.

Надання ліцензій на цифрове мовлення компаніям, які контролюються провідними членами нинішньої адміністрації або пов'язаними з ними особами, викликає занепокоєння щодо майбутнього **свободи засобів масової інформації** та плюралізму засобів мовлення. Журналісти електронних засобів масової інформації та преси повідомляють про випадки цензури та утисків з боку правоохоронних органів. При Адміністрації Президента була створена міжвідомча робоча група для розгляду повідомлень про порушення прав журналістів. Журналісти привітали цю ініціативу, однак їх турбує відсутність наслідків засідань робочої групи. Розслідування зникнення редактора Василя Климентьєва не продемонструвало видимого прогресу, незважаючи на запевнення Генеральної прокуратури у листопаді 2011 року про те, що справа розглядається. Не було вжито ефективних заходів для створення служби громадського мовлення відповідно до міжнародних стандартів. У червні 2011 року Кабінет Міністрів України завершив роботу над законопроектом про громадське мовлення, який було передано до Ради Європи для оцінки. Законопроект став об'єктом критики з боку незалежних медіа-експертів. Залишається невирішеним питання недостатньої прозорості щодо власників ЗМІ.

Залишається значне занепокоєння щодо поваги до **верховенства права** та посилення **судової влади**. Справи проти лідерів опозиції та членів колишнього уряду, які не відповідали міжнародним стандартам щодо чесності, прозорості та незалежності судового

³ Пізніше після звітнього періоду у квітні 2012 року Конституційний суд України виніс рішення, яким визнав деякі положення нового закону про вибори народних депутатів неконституційними.

процесу, підтвердили відчуття того, що правосуддя застосовувалося вибірково та за допомогою політично вмотивованих переслідувань.

Понад 20 представників колишнього уряду високого рівня або перебувають під розслідуванням, або були засуджені, включаючи колишнього прем'єр-міністра Юлію Тимошенко. У жовтні 2011 року Тимошенко було засуджено до семи років ув'язнення за перевищення влади у відношенні газових контрактів, які вона уклала з Росією у січні 2009 року. Тимошенко зараз відбуває покарання у виправній колонії. Інші резонансні справи стосуються колишнього Міністра внутрішніх справ Юрія Луценка та колишнього виконувача обов'язків Міністра оборони Валерія Іващенко, яких було засуджено до ув'язнення після звітнього періоду. Окрім великої кількості процедурних недоліків, серйозне занепокоєння висловлювалося щодо відсутності належного медичного лікування, яким могли би скористатися ув'язнені. Відповідно до кількох звітів, влада здійснювала недопустимий тиск на Голову Верховного суду України.

Національна комісія з посилення демократії та верховенства права працювала над підготовкою змін до закону про судоустрій та статус суддів з метою врахування рекомендацій Венеціанської комісії. У липні 2011 року ці зміни були знову подані до Венеціанської комісії. У своєму висновку від жовтня 2011 року Венеціанська комісія зазначила, що запропоновані поправки включають низку важливих покращень, однак рекомендувала внесення змін до Конституції, які дозволять реформувати систему призначення та усунення суддів з посад.

У відношенні **боротьби з корупцією** значних результатів досягнуто не було. У 2011 році Україна втратила 18 позицій в Індексі сприйняття корупції Тренсперенсі Інтернешнл (Transparency International), посівши 152-е місце серед 187 країн. У липні 2011 року набули чинності Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» та закон про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо відповідальності за корупційні злочини. Однак прийняте законодавство залишається незавершеним, подекуди двозначним і не повністю відповідає вимогам відповідних інструментів Ради Європи та ООН. Група держав проти корупції Ради Європи (GRECO) надала свої рекомендації, однак вони ще не отримали належного реагування з української сторони.

У жовтні 2011 року було прийнято Національну антикорупційну стратегію, яка визначає загальні напрямки подальших дій у кількох сферах, однак не вирішує деяких ключових питань, таких як створення незалежного антикорупційного органу, спеціалізація та чіткий розподіл завдань серед правоохоронних органів, перевірка декларацій про майновий стан і доходи та конфлікт інтересів. Продовжується розробка відповідного плану дій. Наразі відсутні інституційні рамки, необхідні для попередження та подолання корупції, моніторингу корупційної політики, забезпечення дотримання закону та покарання порушень.

Як і у попередні роки, не було зроблено значного прогресу у сфері **конституційної реформи**. У лютому 2011 року було створено експертну робочу групу для підготовки виборів Конституційної асамблеї, і Венеціанська комісія надала свій висновок щодо концепції створення та функціонування Конституційної асамблеї у березні 2011 року. До кінця 2011 року Конституційну асамблею так і не було створено. У січні 2012 року Президент видав указ про створення та організацію діяльності Конституційної асамблеї. Важливо, щоб ця реформа була проведена із залученням усіх зацікавлених сторін і щоб вона була спрямована на створення послідовної, тривалої та демократичної системи стримувань і противаг відповідно до європейських стандартів.

Інші питання щодо прав людини та врядування

Діяльність **Уповноваженого Верховної Ради з прав людини** стала більш видимою завдяки її висвітленню у засобах масової інформації. Постійно оновлюваний веб-сайт полегшує доступ громадськості до інформації про роботу Уповноваженого. Втім, незважаючи на позитивний розвиток, урядові органи не змогли забезпечити належне реагування на низку запитів Уповноваженого з прав людини.

Виконання рішень **Європейського суду з прав людини** продовжує викликати занепокоєння. Офіційний Київ досі не вжив заходів для виконання «пілотного рішення» щодо справи Іванова, яка стосується зобов'язання України забезпечити ефективний засіб захисту у випадках невиконання судових рішень, прийнятих в Україні. Виконання цього пілотного судового рішення має особливе значення, тому що воно впливатиме на долю понад 1000 схожих звернень, поданих до Європейського суду з прав людини.

Міжнародні та національні правозахисні організації продовжують звітувати про підвищення кількості скарг щодо **катувань і неналежного поводження** у пенітенціарних установах і слідчих ізоляторах, а також незабезпечення медичних послуг відповідного рівня. Спостерігається надмірне використання заходів досудового ув'язнення. Про проблему переповнення слідчих ізоляторів повідомляли як Уповноважений з прав людини, так і незалежні правозахисники. Існує термінова потреба підвищення обізнаності суддів, прокурорів та інших представників правоохоронних органів з питань боротьби з тортурами та нелюдськими та таким, що принижують гідність, покараннями. У листопаді 2011 року Україна погодилася з публікацією звіту Європейського комітету з попередження тортур та нелюдського або такого, що принижують гідність, ставлення чи покарання (СРТ) Ради Європи. У своєму звіті СРТ відзначає певне покращення матеріальних умов утримання у закладах правоохоронних органів, однак виражає занепокоєння щодо незначного прогресу, здійсненого у багатьох інших сферах. Досі не було створено Національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань.

Представники ромів і кримських татар, продовжують повідомляти про випадки **дискримінації** на основі національності або етнічного походження, у той час як представники інших меншин продовжують бути об'єктом дискримінації та расизму. Дискримінація на основі сексуальної орієнтації залишається поширеним явищем, а тому залишається потреба підвищувати соціальну обізнаність з цим питанням і змінювати поширене ставлення у цьому відношенні. Досі відсутнє комплексне антидискримінаційне законодавство, яке б забезпечувало ефективний захист від дискримінації відповідно до рекомендацій моніторингових органів ООН та Ради Європи. Україна має переглянути своє національне законодавство у сфері захисту осіб, які належать до національних меншин для врахування рекомендацій Європейської комісії проти расизму та нетерпимості та Комітету міністрів Ради Європи щодо застосування Європейської хартії регіональних мов і мов меншин.

У сфері **гендерної рівності** досі не було прийнято законопроект про рівні права та списки виборців. Певний прогрес можна відзначити у сфері **прав дітей**.

Правозахисні та міжнародні організації повідомляли про випадки порушення **прав біженців і шукачів притулку**, включаючи випадки примусової депортації, відсутність захисту певних національностей, відсутність захисту неповнолітніх, які пересуваються без супроводу, загальнопоширену корупцію у системі надання притулку та відмову у наданні доступу до шукачів притулку представникам Верховного комісара ООН у справах біженців. У той час як прийняття закону про притулки та статус біженців є позитивним досягненням, залишається проблеми з його впровадженням і функціонуванням нових структур.

Функціонування **місцевих і регіональних органів самоврядування** зазнає негативного впливу укорінені централізації та надмірної бюрократії. Скоро після завершення підзвітного періоду Верховна Рада України прийняла закон про створення Державного фонду регіонального розвитку. Спільно з процесом модернізації Національної стратегії регіонального розвитку це є позитивним досягненням.

Продовжується робота над **реформою публічної адміністрації**. У листопаді 2011 року Верховна Рада України прийняла новий закон про державну службу, згодом підтриманий Президентом України. У цьому законі не було взято до уваги ключові рекомендації, зроблені програмою SIGMA, яка фінансується ЄС, що поставило під ризик програму підтримки реформи публічної адміністрації, вартістю 70 млн. євро.⁴ Президент подав до Верховної Ради законопроект про адміністративні послуги, прийняття якого має допомогти визначити правові рамки для відносин між державою та громадянами. Такий законопроект має супроводжуватися кодексом про адміністративні процедури.

Співпраця у сфері зовнішньої політики та політики безпеки, з регіональних і міжнародних питань, попередження конфліктів і управління кризовими ситуаціями

Україна продовжила активно співпрацювати з ЄС щодо регіональних і міжнародних питань, хоча кількість її приєднань до декларацій ЄС щодо спільної зовнішньої політики та політики безпеки продовжила зменшуватися. У 2011 році Україна приєдналася до 36 з 82 декларацій (44% проти 89% у 2009 році). Україна дуже конструктивно співпрацювала з ЄС щодо усіх питань, які стосуються зусиль урегулювання Придністровського питання, а також брала активну участь у відновленні офіційних перемовин у форматі 5+2.

У червні 2011 року Україна та Республіка Молдова за допомогою переговорів знайшли рішення для майже усіх непогоджених питань щодо демаркації північної та південної ділянок їхнього спільного кордону. Потрібні подальші зусилля, щоб знайти рішення для інших питань, які стосуються кордону, особливо у відношенні Новодністровської ГЕС.

Україна продовжила дуже конструктивну участь у роботі Місії ЄС з питань допомоги на українсько-молдовському кордоні (EUBAM). За підтримки EUBAM українські митні та прикордонні органи продовжили посилювати свою професійну спроможність, а також забезпечувати цінну міжвідомчу співпрацю всередині України та між Україною і Республікою Молдова. EUBAM продовжила підтримку демаркації центральної ділянки українсько-молдовського державного кордону на українській стороні, а також здійснювала координацію успішної операції зі спільного контролю кордону під назвою «Аккерман». У грудні 2011 року Уряд України схвалив довгоочікуване рішення про уповноваження спільного патрулювання кордону між Україною та Республікою Молдова. EUBAM також сприяла перемовинам щодо відновлення руху вантажного залізничного транспорту через територію Придністров'я. ЄС продовжив активно підтримувати демаркацію центральної (придністровської) ділянки кордону між Україною та Республікою Молдова.

Україна заявила про свою зацікавленість у тому, щоб зробити свій внесок у військово-морську операцію «Атланта» під проводом ЄС, відрядивши відповідний штат і відкривши обговорення щодо можливої участі у майбутніх повітряних розвідувальних діях.

⁴ SIGMA є спільною ініціативою ОБСЄ та Європейського Союзу, що фінансується переважно ЄС, SIGMA підтримує кандидатів на вступ до ЄС, потенційних кандидатів і країни Європейського сусідства у здійсненні ними реформ публічної адміністрації.

Україна посилила співпрацю з країнами регіону та обмін кращими практиками з ЄС через участь у Програмі ЄС з попередження, готовності та реагування на природні та техногенні аварії (PPRD East).

3. ЕКОНОМІЧНО-СОЦІАЛЬНА РЕОРМА

Макроекономічні рамки та функціонування ринкової економіки

У 2011 році економіка України показувала хороші результати з ростом ВВП на рівні 5,2% у порівнянні з 4,2% у 2010 році. Таким чином Україна продовжила своє відновлення після кризи 2009 року, коли економічне виробництво скоротилося майже на 15%. Ріст у 2010 та 2011 роках спочатку відбувався завдяки імпорту, однак згодом став отримувати зростаючу підтримку завдяки внутрішньому попиту. Очікується, що реальний ріст уповільниться у 2012 році, згідно з оцінками Світового банку та МВФ, до 2,5% та 3,5-4% відповідно.

Після трьох років двоцифрових значень інфляція у річному обчисленні у грудні 2011 року знизилася до 4,6% (у порівнянні з 9,1% у грудні 2010 року), переважно завдяки зниженню цін на харчові продукти на фоні зниження міжнародних товарних цін та кращого, ніж очікувалося, врожаю. У відношенні фіскальної політики Україна широко слідувала курсу консолідації, погодженому з МВФ. Однак дефіцит НАК «Нафтогазу» залишається одним з основних ризиків для бюджету. Досі не відбулося підвищення тарифів на газ та комунальні послуги для населення, передбаченого програмою МВФ, і на цей час виконання програми призупинене. У той час як дефіцит НАК «Нафтогаз» досягнув 1,6% ВВП, загальний урядовий дефіцит склав 4,3% ВВП у 2011 році, що вище 3,5% цільового дефіциту, узгодженого з МВФ.

Коефіцієнт публічного боргу значно збільшився у порівнянні з попередніми роками, приблизно до 40% ВВП у 2011 році проти 12% у 2007 році. Затримки з урегулюванням цін на газ і очікуване уповільнення економічної діяльності може поставити під загрозу шлях фіскальної консолідації, узгоджений відповідно до програми МВФ.

За результатами періоду стабілізації у 2010 році, що настав після кризи балансу платежів 2008-2009 років, поточний дефіцит поточного балансу знову зріс у 2011 році, досягнувши розрахункових 9,3 млрд. дол. США (7,2 млрд. євро) або 5,9% ВВП.

Обсяг валютних резервів знизився до 31,8 млрд. дол. США (24,6 млрд. євро) до кінця 2011 року. Надання макрофінансової допомоги ЄС у розмірі 610 млн. євро наразі призупинено через відсутність прогресу у переговорах з МВФ та повільне впровадження структурних реформ у ключових галузях, що включають енергетику, управління державними фінансами та боротьбу з корупцією.

Впровадження амбітної Програми економічних реформ на 2010-2014 роки відбувалося повільно. Було досягнуто прогрес у сфері пенсійної реформи та, у меншій мірі, у покращенні бюджетного законодавства. Публічна адміністрація та управління державними фінансами залишаються неререформованими та непрозорими, послабленими надмірними бюрократичними процедурами та схильними до корупції.

Зайнятість населення та соціальна політика

Офіційний рейтинг безробіття склав 2,1% (проти 2,2% у 2010 році). У той час, як рейтинг, визначений за методами МОП, є значно вищим, ці цифри не відображають високу кількість незареєстрованих низькооплачуваних робочих місць у тіньовій економіці.

Між січнем і серпнем 2011 року понад 1,3 млн. громадян, які шукали роботу, були зареєстровані як безробітні, у той час, як близько півмільйона знайшли роботу через державні служби зайнятості. Неформальний сектор (включаючи як незадекларовані робочі місця, так і незадекларовані зарплати) продовжує представляти значну частку зайнятості та оцінюється у розмірі 20%.

У вересні 2011 року Україна оголосила покращення підбору робочої сили відповідно до їхніх навичок одним зі своїх ключових пріоритетів і започаткувала низку ініціатив у цій сфері за допомогою донорської підтримки. У квітні 2011 року було започатковано проект, що фінансується ЄС, з підбору робочої сили та міграції, який впроваджується із залученням соціальних партнерів.

У сфері **соціального захисту** у жовтні 2011 року набрав чинності закон про пенсійну реформу. Закон підвищив від п'яти до п'ятнадцяти років та від 25 до 35 років мінімальні вимоги щодо необхідного робочого стажу для здобуття права на отримання пенсії та для отримання повної пенсії відповідно. Пенсійний вік для жінок і державних службовців було підвищено з 60 до 62 років відповідно. У квітні 2011 року указом Президента було створено спеціальні служби для осіб з особливими потребами та ветеранів у рамках загальної адміністративної реформи. Міністерству соціальної політики було доручено відповідальність за здійснення соціальних виплат і надання послуг молоді та сім'ям. Здійснюється реформування центрів соціального обслуговування.

Не було досягнуто прогресу у прийнятті Трудового кодексу зі змінами. Кілька законів, зокрема тих, що стосується заробітних плат і укладення колективних договорів, все ще потребують перегляду для забезпечення їхньої відповідності міжнародним **трудовим стандартам**. У лютому 2011 року Верховна Рада ратифікувала Конвенцію МОП щодо безпеки та гігієни праці 1981 року, Конвенцію МОП щодо запобігання великим промисловим аваріям 1993 року та Конвенцію МОП щодо безпеки та гігієни праці на шахтах 1995 року.

У 2011 році було започатковано проект щодо професійного здоров'я та безпеки, який також передбачає нарощування спроможності соціальних партнерів, підтримку професійної безпеки та створення бюро охорони здоров'я та трудових інспекторів у рамках глобального проекту МОП.

4. ТОРГОВІ ПИТАННЯ, РИНОК І РЕГУЛЯТОРНА РЕФОРМА

Двостороння торгівля між Україною та ЄС продовжила зростати у 2011 році, посилюючи консолідацію, яка розпочалася у 2010 році. Обсяг українського імпорту в ЄС зріс на 30,6%. При цьому значну частку імпорту утворювали залізо та сталь (29,5%), різні види палива та викопна продукція (25,1%), а також сільськогосподарська продукція (19,4%). Експорт з ЄС до України зріс на 22,2% та складався переважно з машинного та транспортного обладнання (36,6%) і хімічної продукції (18,6%).

Суб'єкти підприємницької діяльності зазнали негативного впливу з боку постійно діючих торгових подразників упродовж 2011 року, а саме складнощі зі здійсненням митної оцінки та класифікації, зростання боргів з відшкодування податку на додану вартість (ПДВ), незважаючи на запровадження нової системи автоматичного відшкодування ПДВ, та утиски з боку податкових органів.

У грудні Україна та ЄС завершили переговори щодо ПВЗВТ, як частини майбутньої Угоди про асоціацію.

Україна приєдналася до Переглянутої Кіотської конвенції з гармонізації та спрощення **митних** процедур, що має наблизити Україну до стандартів ЄС. Новий Митний кодекс,

підготовка якого зараз ведеться, повинен врахувати положення Кіотської конвенції та цілі ПВЗВТ. Існує потреба у більш структурованому підході до модернізації митниці, що дозволить зосередитися на стратегічних цілях. Незважаючи на певний прогрес у деяких сферах, наприклад більш цілеспрямована координація контролю на кордоні та краща комунікація з бізнес-середовищем, залишається потреба у значних реформах. Імпортери повідомляли про збільшення від 2 до 8 днів строку здійснення митного оформлення, а також підвищення кількості фізичних перевірок (до 41%). Оцінка митної вартості продовжує викликати значне занепокоєння. Незважаючи на деякі позитивні кроки, після короткого періоду покращення, ситуація знову погіршилася у четвертому кварталі року. Нова проблема, що з'являється, – контроль класифікації. Корупція залишається серйозною перешкодою для торгівлі та ділової діяльності. Україна брала участь у спільній митній операції "FIREBLADE", спрямованій на боротьбу з контрабандою товарів на східному кордоні ЄС.

У відношенні **вільного руху товарів** у липні 2011 року було прийнято нові закони про ринковий нагляд, контроль за нехарчовими продуктами та безпеку нехарчових продуктів. Україна скасувала до ринковий контроль виробників. Було здійснено прогрес у забезпеченні виконання прийнятого законодавства завдяки прийняттю дев'яти регуляторних актів у грудні 2011 року, однак подальші покращення ще можуть бути зроблені. У вересні 2011 року набув чинності закон про відповідальність за завдання шкоди, спричиненої дефектною продукцією.

У 2011 році Уряд України подав на розгляд Верховної Ради зміни до закону про метрологію, які консервують існуючу (непрозору) систему, обтяжену конфліктом інтересів. Потребують перегляду технічні регламенти, що спираються на директиви ЄС, для приведення їх у повну відповідність із ними. Програма бюджетної підтримки щодо технічних бар'єрів торгівлі (45 млн. євро) зазнала кількох затримок через повільне впровадження програми адміністративної реформи. Як наслідок, надання коштів було відкладено на прохання України.

Бізнес клімат погіршився у 2011 році. Суб'єкти підприємницької діяльності повідомляли, що їм доводиться стикатися з непередбачуваним регуляторним середовищем з незрозумілими правилами, які застосовуються непослідовно, що стояло на заваді розвитку бізнесу. Тиск на підприємства з боку різних органів влади (податкових, митних) та правоохоронних органів (міліції, прокуратури, служби безпеки), корупція та загальна проблематичність із забезпеченням верховенства права називалися серед основних перешкод веденню бізнесу в Україні. Відповідно до щорічного звіту Світового банку "Ведення бізнесу 2012", рейтинг України у відношенні легкості ведення бізнесу погіршився, опустившись на три позиції у 2012 році до 152 місця у порівнянні з минулим роком.

Україна продовжила поступовий процес наближення до **санітарних і фітосанітарних (СФС)** стандартів ЄС. Було підготовлено план інституційної реформи, необхідний для отримання підтримки ЄС відповідно до дорожньої карти з комплексної розбудови інституційної спроможності та СФС. Україна також започаткувала консолідацію Ветеринарної та фітосанітарної служби, створеної у квітні 2011 року, а також розпочала підготовку персоналу (за підтримки ЄС). У листопаді 2011 року Бюро з питань харчової продукції та ветеринарних питань Європейської Комісії провело перевірку виконання вимог щодо безпеки харчової продукції. ЄС підтримав Україну за допомогою твіннінгового проекту у посиленні контролю за безпекою харчових продуктів. Було підготовлено новий твіннінговий проект з наближення фітосанітарного законодавства та адміністративних процедур до стандартів ЄС.

У сфері **законодавства про компанії** у лютому 2011 року було внесено зміни до закону про акціонерні товариства. Метою змін було подальше спрощення рамок корпоративного

управління. Були ускладнені можливості для ворожого захоплення підприємств. Належна увага має приділятися правам міноритарних акціонерів. У травні 2011 року було схвалено закон, що запроваджує Міжнародні стандарти фінансової звітності для банків, публічних товариств з обмеженою відповідальністю та страхових компаній.

Було досягнуто прогрес у сфері регулювання **фінансових послуг**. У лютому було внесено зміни до нормативного законодавства, що регулює банківську діяльність, якими було визначено певні вимоги щодо розкриття інформації про остаточних власників банків або осіб, що їх контролюють. Зазначене оновлене законодавство також містить положення про порядок реєстрації та зовнішнього аудиту банків, посилення прав кредиторів та інвестиційну діяльність. Було визначено внутрішні фінансові правила з метою попередження відмивання грошей. Було встановлено вимоги до звітування відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності, а також щодо підвищення вимог капіталізації банків. Однак питання неповернення кредитів не було вирішено належним чином. Законодавець встановив більш жорсткі вимоги до розкриття інформації стосовно ринку цінних паперів і фондової біржі у жовтні 2011 року, а також посилив закон про купівлю акцій поінформованими особами у квітні 2011 року.

У грудні 2011 року набув чинності закон, що запровадив методологію для консолідованого нагляду за фінансовими інституціями. Цим законом було запроваджено консолідовану відповідальність щодо нагляду різними органами. Нагляд тепер повністю фінансується галуззю через здійснення відповідного платежу. У квітні та липні 2011 року відповідно було прийнято зміни до законів про іпотечні облігації та облігації спеціального призначення для покращення механізму емісії та обігу облігацій та забезпечення регулятора ринку повноваженнями, необхідними для забезпечення захисту юридичних прав інвесторів. Цей процес було підтримано твіннінговим проектом, що фінансувався ЄС, для посилення моніторингової політики.

Не відбулося прогресу у сфері **вільного руху капіталу**. Було продовжено вимогу 2010 року про те, що нерезиденти мають здійснювати 20-відсоткове резервування коштів у формі кредитів або депозитів у Національному банку України на період до півроку. У грудні 2011 року були посилені регуляторні процедури щодо операцій з обміну валют для підтримки використання національної валюти у міжнародних операціях і обмеження витоку капіталів.

Інші ключові сфери

У сфері **сільського господарства** у вересні 2011 року у рамках переговорів щодо ПВЗВТ було завершено переговори про географічні позначення.

Новий **Податковий** кодекс, що об'єднує усе податкове законодавство в одному акті, набув чинності у 2011 році. Відсутність нормативних актів, спрямованих на впровадження цього законодавства, створює серйозні проблеми для підприємств і контролюючих органів. Реформа Державної податкової служби, яка здійснюється із затримками, поки що не зменшила навантаження та витрати суб'єктів підприємницької діяльності. Підприємці також повідомляють про репресивний характер податкового нагляду, який часто супроводжується залякуванням судом. Незважаючи на зусилля, докладені владою для вирішення тривалої проблеми з відшкодуванням ПДВ, підприємці все більше скаржаться на затримки з відшкодуванням ПДВ та тиск з вимогою відкликати заявки на відшкодування ПДВ або сплачувати податок на прибуток підприємств наперед для того, щоб отримати відшкодування ПДВ. Система автоматичного відшкодування ПДВ, запроваджена у березні 2011 року, лише частково вирішила проблему, оскільки критерії, що використовуються для надання такого відшкодування, є непрозорими, і лише кілька компаній відповідають цим критеріям. Важливо, щоб Україна прийняла та без

зволікань забезпечила впровадження комплексного плану дій з чіткими датами, який зміг би допомогти вирішити цю проблему.

Зміни, внесені у липні 2011 року до закону про **конкуренцію** та закону про Антимонопольний комітет (АМКУ), стосувалися реклами, що вводить в оману, та підвищення штрафів за порушення. АМКУ запропонував підвищити вартісний поріг для повідомлень про концентрацію відповідно до рекомендацій міжнародної спільноти. Бюджетні обмеження призвели до скорочення штату на 20%. Деякі процедури АМКУ не відповідають стандартам ЄС (такі як розслідування створення картелів, що спираються лише на паралелізм цін і оцінку вертикальних обмежень). У сфері **державної допомоги** ЄС відклав підтримку у рамках Програми комплексної розбудови інституційної спроможності до прийняття законодавства, що відповідає стандартам ЄС.

У 2011 році Державний департамент з **інтелектуальної власності** було замінено на Державну службу інтелектуальної власності України (ДСІВУ). Служба відповідатиме за надання прав на об'єкти права інтелектуальної власності, розробку законодавства та надання інформації, продукції та послуг (включаючи навчання) з питань, які стосуються інтелектуальної власності. Для підтримки цієї нової інституції буде підготовлено твіннінговий проект.

У 2011 році було проведено оцінку національної **статистичної** системи, за наслідками якої було підготовлено низку рекомендацій щодо майбутнього покращення. У той час, як було здійснено прогрес у відношенні впровадження європейських стандартів у кількох статистичних галузях (бізнес-статистика, національні рахунки та інші), майбутні зусилля мають зосередитися на гарантуванні професійної незалежності Державної служби статистики України, забезпеченні конфіденційності окремих даних відповідно до Європейського кодексу належної практики та покращенні координації статистичної системи в Україні через включення усієї офіційної статистики у робочу програму та закон про державну статистику.

Мало прогресу спостерігалось у сфері **управління державними фінансами**. Високий рівень корупції та широко поширений конфлікт інтересів залишаються серед основних питань, які викликають стурбованість. Відсутність комплексної програми реформування системи управління державними призвела до затримок у наданні коштів бюджетної підтримки ЄС. Однак у грудні 2011 року Уряд України погодився створити робочу групу для розробки відповідної програми. У відношенні **публічного внутрішнього фінансового контролю** у листопаді було розроблено та прийнято конкретні процедури для створення відділів внутрішнього аудиту, їхні робочі процедури та кодекс поведінки. Законопроект про державний борг і державні гарантії обговорювався у Верховній Раді й багато його положень були включені у зміни до Бюджетного кодексу від липня 2011 року. Україні важливо зосередитися на модернізації систем бюджетного контролю.

Зміни до закону про **державні закупівлі**, прийняті у липні 2011 року, запровадили рамкові угоди та скасували попереднє схвалення для закупівель в одного учасника Міністерством економіки. Однак зазначені зміни не вирішили два ключові питання: належне визначення поняття підрядних організацій або юридичних осіб, які підпадають під дію закону (державні підприємства, наприклад, виключені з рамок закону) та виключення відповідно до законодавства ЄС щодо закупівель. Уряд України використав технічну допомогу ЄС для вдосконалення нового законодавства.

У сфері **зовнішнього аудиту** технічна спроможність вищого органу фінансового контролю (Рахункової палати України) залишається недостатньою для забезпечення належного рівня контролю за бюджетом. Зокрема, Палата не має права проводити аудит державних доходів, позабюджетних фондів і державних підприємств.

Статут Державної інспекції України з питань захисту прав споживачів від квітня 2011 року покладає на інспекцію відповідальність щодо **захисту споживачів** і нагляду за дотриманням встановлених стандартів.

5. СПІВПРАЦЯ У СФЕРІ ЮСТИЦІЇ, СВОБОДИ ТА БЕЗПЕКИ

Інтенсивна співпраця з питань, які стосуються юстиції, свободи та безпеки відбувалася між Україною та ЄС упродовж усього 2011 року та була значною мірою зосереджена на **мобільності**. Після представлення **Плану дій з лібералізації візового режиму** у листопаді 201 року перший звіт про впровадження Плану Україною було видано у вересні 2011 року, а другий – у лютому 2012 року. Продовжилося впровадження **Угоди про спрощення оформлення віз та Угоди про реадмісію** між ЄС та Україною. Моніторинг виконання цих угод було проведено на засіданні Спільного комітету у травні 2011 року. Україна та кілька країн ЄС розпочали переговори про виконавчі протоколи у рамках **Угоди про реадмісію**, однак жодного протоколу не було укладено. Переговори про **зміни до Угоди про спрощення оформлення віз** були завершені у грудні 2011 року. Текст зміненої угоди було парафровано у лютому 2012 року.

Україна здійснила прогрес у сфері **міграції та надання притулку**, однак тепер вона потребує прийняти додаткові нормативні акти для завершення роботи над Національною стратегією управління міграцією. У вересні 2011 року було прийнято закон про правовий статус іноземців і осіб без громадянства. У травні 2011 року було схвалено Державну стратегію міграційної політики спільно з супровідним Планом дій. План дій щодо інтеграції мігрантів в Україні та реінтеграції українських мігрантів на період до 2015 року було схвалено у червні 2011 року. Після створення Державної міграційної служби (ДМС) у грудні 2010 року, у квітні 2011 року було прийнято положення, що визначає основні завдання, функції та організацію служби. У рамках Комплексної програми розбудови інституційної спроможності було підготовлено великий проект ЄС на підтримку ДМС. У відношенні притулків у липні 2011 року було прийнято закон про біженців і осіб, які потребують додаткового та тимчасового захисту. Триває робота над нормативними актами та іншим пов'язаним законодавством. Правозахисні та міжнародні організації повідомляли про випадки порушення **прав біженців і шукачів притулку**, включаючи випадки примусової депортації та відмови представникам Верховного комісара ООН у справах біженців у доступі до шукачів притулку.

Україна продовжила впровадження Концепції інтегрованого **управління кордонами** та відповідного Плану дій, схваленого у січні 2011 року. У жовтні 2011 року було підписано великий проект ЄС, спрямований на підтримку галузевої політики управління кордонами. Серед іншого цей проект передбачає надання допомоги Україні у її зусиллях з демаркації кордону з Республікою Молдова, Білоруссю та Російською Федерацією.

У жовтні 2011 року Україна прийняла стратегію щодо **боротьби з організованою злочинністю**. Залишається необхідність прийняти відповідний План дій. Третій протокол щодо незаконного виробництва та торгівлі вогнепальною зброєю, її частинами, компонентами та боеприпасами досі не було підписано.

У вересні 2011 року Україна прийняла рамковий закон про боротьбу з **торгівлею людьми**, що спирається на три головні стовпи: попередження, переслідування та захист жертв. Закон запроваджує посаду Національного координатора з питань торгівлі людьми, який має призначатися Кабінетом Міністрів, а також національний механізм співпраці між усіма гравцями, які беруть участь у заходах із боротьби з торгівлею людьми. Супровідний План дій поки що не було прийнято. Важливо, щоб майбутній План дій передбачав часові рамки, конкретні цілі, заходи, результати, показники успішності, а також достатні людські та фінансові ресурси.

У грудні 2010 року Верховна Рада України прийняла закон, яким вносилися зміни до деяких законодавчих актів щодо відповідальності перевізників, які надають послуги міжнародного перевезення пасажирів, посиливши відповідальність таких перевізників. У квітні 2011 року цей закон набув чинності. Він передбачає відповідні заходи щодо боротьби з торгівлею людьми відповідно до Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми.

Було здійснено прогрес у сфері боротьби з **відмиванням коштів і фінансування тероризму**. У травні 2011 року набули чинності три нові закони. На своєму пленарному засіданні у жовтні 2011 року Фінансова робоча група (FATF) вирішила прибрати Україну зі списку держав, які демонструють недоліки у боротьбі з системами відмивання грошей і фінансування тероризму.

У відношенні **боротьби з наркотиками** у квітні 2011 року було створено Національну службу з контролю за наркотиками. Політичне обговорення цієї тематики продовжилося у вересні під час засідання Українсько-європейського діалогу з питань наркотиків.

Було зроблено важливі кроки у напрямку створення належних правових рамок для **захисту даних**. Україна ратифікувала Конвенцію Ради Європи про захист осіб стосовно автоматичної обробки персональних даних 1981 року та Протокол 2011 року до неї. Перший закон України із захисту даних набув чинності у січні разом з Конвенцією Ради Європи. Було запроваджено санкції за порушення законодавства із захисту даних, які набули чинності у січні 2012 року. У липні 2011 року в Україні почав працювати створений у квітні 2011 року орган із захисту даних. Розпочалася робота з оцінки нового законодавства України з огляду на заплановане укладення договорів про співпрацю з ЄВРОПОЛом і ЄВРОЮСТОм.

У сфері **судової співпраці** Україна ратифікувала Другий додатковий протокол до Європейської конвенції про взаємодопомогу у кримінальних питаннях у червні 2011 року.

6. ТРАНСПОРТ, ЕНЕРГЕТИКА, ДОВКІЛЛЯ, ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО, НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ РОЗВИТОК

У 2011 році Україна розпочала впровадження комплексної транспортної стратегії до 2020 року через розвиток і вдосконалення транспортних підгалузевих програм. Ці зусилля отримують підтримку ЄС через програму підтримки галузевої політики, започатковану у січні 2011 року (65 млн. євро). Слід відзначити задовільний прогрес у розвитку дорожньої інфраструктури, хороший прогрес у залізничній та авіаційній галузях і обмежений прогрес у сфері внутрішнього водного транспорту. У травні 2011 року було прийнято стратегію дорожньої безпеки. У сфері залізничного транспорту, через незначний прогрес, досягнутий у впровадженні програми реформування залізниці у 2009 році, у 2011 році було розроблено новий законопроект щодо реформи залізничного транспорту. Прийняття цього законопроекту все ще очікується. Нарешті було прийнято переглянутий Повітряний кодекс, який набув чинності у вересні 2011 року. Його належне виконання залишається викликом. Переговори з ЄС щодо угоди про комплексні повітряні послуги ведуться повільно. Закон про морські порти, який би дозволив часткову приватизацію портів і запровадження публічно-приватних партнерств, ще не було прийнято. Український прапор залишається у чорному списку Паризького меморандуму про взаєморозуміння щодо державного контролю портів у категорії «середній ризик».

У лютому Україна приєдналася до **Енергетичного співтовариства**. Потрібно більше зусиль для виконання зобов'язань України, взятих у рамках приєднання то співтовариства. У грудні 2011 року ЄС і Україна узгодили шостий звіт про прогрес у впровадженні спільного Меморандуму про взаєморозуміння сфері енергетики. Україна

започаткувала модернізацію своєї стратегії. У листопаді 2011 року було створено Національну комісію з державного регулювання у сфері енергетики, яка замінила Національну комісію регулювання електроенергетики. Після початкового підвищення цін на газ та комунальні послуги для населення (на 50% у серпні 2010 року) та на електроенергію (на 30% у січні 2011 року), Україна не підвищувала ціни у 2011 році до рівня відшкодування затрат. Це є важливою перешкодою до забезпечення стійкості цієї галузі. У вересні 2011 року Президент виступив з вимогою розробити план розвитку та реструктуризації НАК «Нафтогазу», однак цей план не було завершено відповідно до передбачених часових рамок. Реструктуризація має допомогти збільшити прозорість у газовому секторі та покращити фінансову ефективність НАК «Нафтогазу»⁵. У квітні Україна оголосила про плани приватизації у галузі електроенергетики. Було розроблено майстерплан з реструктуризації вугільновидобувної промисловості до 2017 року, що стало результатом відповідного проекту, який фінансувався ЄС. Процес реформ у газовій галузі було підтримано завдяки допомозі твіннінгового проекту ЄС для національного регулятора. Україна планувала приєднатися до Ініціативи прозорості видобувних галузей, однак досягнула незначного прогресу у виконанні її вимог. Було виконано програму галузевої бюджетної підтримки для енергетичної галузі. Однак надання остаточного траншу у рамках програми ще не відбулося в очікування розробки спільно узгодженої комплексної стратегії реформ і плану дій.

За результатами спільної українсько-європейської конференції з модернізації газотранспортної системи України проведення техніко-економічного дослідження, оцінки впливу на довкілля та соціальні наслідки, що фінансуються ЄС, продемонструвало хороший прогрес. Дослідження, спільно з прогресом досягнутим у реструктуризації НАК «Нафтогазу», стане важливим елементом у майбутньому наданні запозичень з боку міжнародних фінансових інституцій. У вересні 2011 року було започатковано підготовку техніко-економічного обґрунтування для будівництва терміналу зрідженого газу на березі Чорного моря. Продовжилася робота над створення Європейсько-азіатського нафто-транспортного коридору. Внесення змін до закону про угоди про розподіл продукції у червні стало першим важливим кроком у покращення інвестиційного клімату у видобувному енергетичному секторі України. Україна, спільно з Республікою Молдова та Румунією, звернулася до ЄС з проханням профінансувати ТЕО щодо синхронного взаємопідключення електростанцій цих країн до Європейської мережі системних операторів передачі електроенергії (ENTSO-E), континентальної електросистеми Європи. Україна здійснила модернізацію своїх електричних мереж, а також започаткувала впровадження програми енергоефективності на 2010-2015 роки. Прийняття законопроекту про енергоефективність все ще очікується.

У рамках програми підтримки галузевої політики, спрямованої на впровадження енергетичної стратегії України у сфері енергоефективності та використання відновлюваних джерел енергії, ЄС надав перший транш у розмірі 31 млн. євро у вересні 2011 року. У 2011 році ЄС також вніс додаткові 15 млн. євро до Східноєвропейського фонду енергоефективності та партнерства у сфері охорони довкілля у розмірі 15 млн. євро.

Україна продовжила модернізацію фізичної безпеки своїх атомних електростанцій. Після аварії на атомній станції «Фукушіма-1» Україна започаткувала комплексну оцінку ризиків і безпеки (стрес-тести) своїх атомних електростанцій з урахуванням стандартів ЄС і направила відповідний звіт до Європейської комісії. У контексті відзначення 25-ї річниці аварії на Чорнобильській АЕС у квітні 2011 року донори надали додаткові кошти

⁵ Після звітнього періоду було прийнято закон, який включав положення, що дозволять розподіл різних напрямків діяльності компанії. Результати виконання цього закону будуть предметом уважного моніторингу у 2012 році.

для заповнення фінансової прогалини та завершення головних чорнобильських проектів. Державна інспекція ядерного регулювання України продовжила працювати над перетворенням майданчику Чорнобильської АЕС на екологічно безпечний об'єкт.

У сфері **зміни клімату** Україна зробила подальші кроки для підготовки законодавства щодо торгівлі викидами відповідно до довгострокової мети зв'язку з системою торгівлі викидами ЄС. На рівні ООН було зареєстровано 34 нових проекти спільного впровадження, що збільшило загальну кількість зареєстрованих проектів до 82. У жовтні 2011 року Комітет з дотримання вимог Кіотського протоколу Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату призупинив участь України у розподілі торгових одиниць викидів до вирішення питань, які зокрема стосуються прозорості даних щодо викидів. Україна заохочується до нарощення спроможності та участі у новому механізмі вуглецевого ринку, який буде розвиватися після 17-ї конференції сторін Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату (UNFCCC COP 17). Україна також заохочується до повного впровадження Канкунської та Дурбанської угод, зокрема у відношенні розробки стратегії розвитку використання низьковуглецевих технологій, включаючи оновлення інформації щодо цілей та дій, спрямованих на її впровадження. ЄС започаткував два проекти для вивчення потенціалу впровадження низьковуглецевих технологій та зв'язування вуглецю у співпраці з українськими партнерами.

Україна прийняла Національний план дій у сфері **довкілля** на 2011-2015 роки для впровадження своєї стратегії охорони довкілля. Було також прийнято відповідний указ, який встановлює порядок участі громадськості у прийнятті рішень, які можуть вплинути на довкілля. Нове законодавство, що регулює діяльність з розбудови міст, викликало занепокоєння щодо порядку проведення оцінки впливу на довкілля, включаючи можливість участі громадськості, а тому потребує перегляду. Україна прийняла національні цілі у рамках Протоколу про воду та охорону здоров'я до Конвенції про охорону та використання транскордонних водотоків і міжнародних озер Економічної комісії ООН для Європи (UNECE). Україна стоїть перед проблемами впровадження кількох угод, які вже були ратифіковані. У червні та липні відповідно відбулися П'яте засідання сторін Конвенції Еспо та Четверте засідання сторін Орхуської конвенції, які винесли попередження Україні щодо недотримання цих конвенцій. ЄС започаткував програму підтримки галузевої політики у сфері охорони довкілля (35 млн. євро). Також було запроваджено проект-наступник для продовження підтримки виконання Україною Конвенції Еспо та Орхуської конвенції.

У сфері **цивільного захисту** Україна посилила співпрацю з країнами регіону та обмін кращими практиками з ЄС у сфері попередження аварій, готовності та реагування через участь у Програмі ЄС з попередження, готовності та реагування на природні лиха та техногенні аварії. ЄС підтримав очистку території Горлівського хімічного заводу (ТНТ, пестициди) через контракт з UNIDO.

У сфері **інформаційного суспільства** було зроблено хороший прогрес завдяки тому, що Верховна Рада України прийняла кілька важливих законів, зокрема таких, що спрощують процедури доступу до ринку для деяких електронних комунікаційних послуг і посилення незалежності регулятора. У липні 2011 року було схвалено закон, який спрощує доступ операторів до телекомунікаційного ринку. Відповідно юридичні особи, які прагнуть надавати послуги у сфері телекомунікацій, мають подати заявку до Національної комісії з регулювання зв'язку (НКРЗ) та зареєструватися як оператори та постачальники телекомунікаційних послуг. Іншим законом було посилено незалежність НКРЗ (яку буде перейменовано у Національну комісію з регулювання зв'язку та інформатизації) з наданням їй додаткового мандату з регулювання інформатизації. Поки що не відбулося схвалення нового статуту та штатного розкладу Комісії. Було підготовлено твіннінговий проект для НКРЗ.

У сфері **досліджень та інновацій** було завершено процедури для продовження Угоди про науково-технічну співпрацю між Україною та ЄС до 2014 року. Перше засідання Спільного комітету, створеного у рамках Угоди, відбулося у Брюсселі 23 листопада. Обидві сторони обмінялися інформацією щодо пріоритетів у сфері охорони здоров'я, ІКТ і досліджень у галузі нанотехнологій та матеріалів. Також було погоджено розширити співпрацю у сферах, які становлять спільний інтерес за допомогою українських програм фінансування та Рамкових програм ЄС. Україна продовжила оновлення та модернізацію правової бази та фінансової структури у сфері досліджень та інновацій. Україна продовжила активну участь у Сьомій рамковій програмі з науково-технічного розвитку (FP7). Україна є сьомим найбільш активним міжнародним партнером, який бере участь у цій програмі. До цього часу 112 українських наукових організацій взяли участь у 150 проектах FP7, отримавши понад 14,1 млн. євро внеску ЄС. Україна продовжила посилювати мережу контактних точок FP7, які повинні надати значну підтримку підвищенню участі України у тендерах, що оголошуються у рамках FP7.

Україна здійснила прогрес у напрямку запровадження регіональної політики розвитку та створення Фонду регіонального розвитку. Однак спостерігаються затримки з прийняттям закону про державну регіональну політику та запровадженням правил розподілу коштів новоствореного фонду.

Останні аналітичні дослідження свідчать про розбіжності між коштами, наданими з бюджету 2012 року, та Національною стратегією регіонального розвитку. Кращий рівень послідовності та рішучості у впровадженні заходів, узгоджених під час діалогу щодо регіональної політики з ЄС, відіграватиме вирішальну роль для досягнення результатів.

Відбулася ідентифікаційна місія у сфері космічної співпраці у контексті Європейської геостационарної служби навігаційного покриття (EGNOS).

7. КОНТАКТИ НА РІВНІ НАСЕЛЕННЯ, ОСВІТА ТА ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я

У сфері **освітньої реформи** було підготовлено переглянутий текст законопроекту про вищу освіту після консультацій із зацікавленими сторонами, включаючи університети, неурядові організації та студентів. Незважаючи на деякі покращення у відношенні наближення до законодавства ЄС, запропонований законопроект не надає університетам більшої автономності, що продовжує викликати занепокоєння громадянського суспільства в Україні, а також деяких представників університетських адміністрацій. Недостатня автономія може також стати перешкодою для запровадження міждисциплінарних програм, зокрема у сфері європейських студій.

Україна продовжує отримувати значні переваги від посилення участі у співпраці в галузі вищої освіти та освітніх обмінах з ЄС. Було обрано дев'ять нових проектів університетської співпраці у рамках програми Темпус IV, і до кінця 2011 року Україна була задіяна у 38 проектах. Цифри також свідчать про постійне підвищення участі у послідовних тендерах програми. Україна продовжила свою активну участь у програмі **Еразмус Мундус** у 2011-2012 навчальному році – українцям було видано 354 стипендії та грантів мобільності. Також у 2011 році було відібрано сім нових українських проектів у рамках програми ім. **Жана Монне**, які передбачають підтримку викладання та досліджень у сфері вивчення європейської інтеграції.

До кінця 2011 року Україна була першою серед країн Східного партнерства у відношенні кількості інституцій (49) та окремих науковців (62), які беруть участь у спільних дослідницьких заходах у рамках програми ім. **Марії Кюрі**.

У сфері **технічно-професійної освіти та навчання** Міністерству освіти та Міністерству економіки було надано підтримку з боку Європейського фонду навчання для

забезпечення балансу між запитом і постачанням кваліфікованої робочої сили на основі Державної цільової програми розвитку технічно-професійної освіти на 2011-2015 роки, затвердженої Урядом України у квітні 2011 року. Головним результатом залучення соціальних партнерів стала внесення пропозиції щодо Національних кваліфікаційних рамок, розробку яких було остаточно завершено на засіданні міжвідомчої експертної групи у жовтні 2011 року.

Розпочалася підготовка до участі України у компоненті е-Твіннінг програми **Коменіус**, що є програмою ЄС для забезпечення взаємозв'язку між навчальними закладами, реалізація якої запланована на 2012 рік. Зокрема було здійснено відбір партнерського відомства для підтримки реалізації зазначеного компоненту та проведено оцінку потенційних бенефіціарів і навчальних закладів.

Дуже позитивним результатом ж те, що кількість молодих людей і молодих працівників, які користуються можливостями обмінів, що пропонуються програмою **«Молодь у дії»**, зросла з 255 проектів, у яких було залучено 818 учасників у 2010 році, до 289 проектів з 872 учасниками у 2011 році.

Україна розробила реформу у сфері **охорони здоров'я** та започаткувала пілотні проекти з децентралізації управління галуззю. Було внесено зміни до закону про медичну безпеку та забезпечення охорони здоров'я, а також створено нові інституції (із санітарних питань та епідеміології; контролю якості медикаментів; а також ВІЛ/СНІДу). У січні 2011 року Президент України підписав Закон України «Про попередження ВІЛ/СНІДу та соціальний захист», який також робить свій внесок у боротьбу із захворюванням на туберкульоз. Україна брала участь у робочій групі Європейської Комісії з питань ВІЛ/СНІДу. У вересні 2011 року Верховна Рада України прийняла закон, що забороняє рекламу, спонсорство та пропагування продажу тютюну. У січні Глобальний фонд з боротьби зі СНІДом, туберкульозом і малярією, де ЄС є одним із головних фінансових учасників, надав Україні значний грант у розмірі 305 млн. дол. США (228 млн. євро) на 2012-2016 рік для боротьби з ВІЛ/СНІДом.